

מה אומרים השלטים?

תפקידם של שלטי הבטיחות למנוע פגיעות ולהבטיח שכל העובדים, כולל עובדים עם מוגבלות, מודעים לסיכונים האופייניים לכל מקום ומקום בארגון. שלטי הבטיחות מסווגים לארבע קבוצות על פי סוגי המידע שאליו הם מכוונים, ומובחנים על פי צבע, צורה והסמליל שבתוכם. יש לבחון התאמות נגישות של שילוט הבטיחות לעובדים עם מוגבלות, במקרה הצורך

מאת אנדרי מטיאס, M.A.

לשעבר ראש מינהל הסברה, פרסום והוצאה לאור, המוסד לבטיחות ולגיהות

על חובת ביצוע פעולות מסוימות או התנהגות; **שלטי מידע** - מלבניים ובצבע ירוק - מורים על כיווני הימלטות בעת חירום.

מהם הגורמים התורמים לשימוש מוצלח בשילוט בטיחות? מה באמת גורם לכך שבמקום עבודה כלשהו, שהוצבו בו שלטים מתאימים, אכן עשו עבודה יעילה והשילוט תרם את חלקו בהפחתת מספר התאונות?

ניהול בטיחות ובריאות בעבודה אינו שונה מהותית מניהול עסקי. בשני המקרים נדרש לזהות את הסיכונים הניצבים

על פי תקנות ניהול בטיחות ובריאות בתעסוקה, כל ארגון שפקודת הבטיחות בעבודה חלה עליו או שמפקח העבודה קבע, חייב לבצע סקר סיכונים, זיהוי והערכתם, ולהכין תוכנית לניהול בטיחות ובריאות, וכמובן לבצע אותה. במסגרת תוכנית ניהול הבטיחות, חייב "המחזיק בחצרים" לבצע הדרכה של עובדים (בין יתר הדברים) לגבי הסיכונים הקיימים במקום עבודתם וכללי ונהלי הבטיחות הנדרשים.

רוב העובדים שעברו הדרכה, ודאי אמורים להכיר את הסיכונים ולנהוג לפי הכללים הנדרשים. שלטי הבטיחות וסימוני הבטיחות המוצבים נועדו כדי להזהיר, להזכיר לעובדים, למבקרים ולכל האחרים את הסיכונים בסביבה, את כללי הזהירות וההתנהגות הנדרשים ואת הצורך להשתמש באמצעי מגן מתאימים.

תפקידם של שלטי הבטיחות הוא, למעשה, למנוע פגיעות ולהבטיח שכל העובדים מודעים לסיכונים המיוחדים בכל מקום ומקום בארגון ולהתנהג בהתאם לכך. ללא השלטים והסימונים, העובדים יהיו חסרים מידע חיוני והמעסיק עצמו עלול למצוא את עצמו במצב לא נעים אם תתרחש תאונה. על כן יש להתייחס להצבת שילוט הבטיחות במקום העבודה כחלק חיוני ומשלים בכל תוכנית לניהול בטיחות שמושמת. למעשה, תפקידם של כל שלטי וסימוני הבטיחות הוא לעזור בניהול הבטיחות במקום העבודה ולהציב רף מידע גבוה יותר מעבר להדרכה שניתנה לעובדים, היות שהם מספקים מידע בטיחותי ובריאותי ויכולים להופיע בכמה צורות: שלטים, מדבקות, סימון אקוסטי, סימוני צבע ועוד.

אבל לפני קביעת סוג הסימון על המנהל במקום לבחון אם אפשר להסיר את המפגע הנמצא במקום או לפחות למזער אותו ככל האפשר. ALARP) As Low As Reasonable Possible), ובמקביל לבחון הצבה או התקנה של שילוט בטיחותי במקומות מסוימים שישמש או יעצים את רמת הבטיחות במקום.

הצבת שילוט בטיחות במקומות המועדים לפורענות עשויה לעזור גם במקרה שעובדים קבועים, עובדים זמניים ואף מבקרים במקום נפגעו. העזרה עשויה להתבטא בעת בירור משפטי של המקרה וכהוכחה שאכן הארגון היה מודע לסיכון, ובהנחה שפעל למזער אותו לרמה הנמוכה ביותר האפשרית ודאג להציב במקום שילוט אזהרה והנחה מתאימים. השילוט צריך להיות ברור, קריא ויותר מכך: השילוט הטוב ביותר הוא זה שבמבט אחד אפשר להבין את המסר שבו. צורת השלטים וצבעם הם "שפה בין-לאומית".

שלטי איסור - עגולים ובצבע אדום - אוסרים על ביצוע פעולות מסוימות או התנהגות מסוימת; **שלטי אזהרה** - בצורת משולש צהוב - מזהירים את הנוכחים מפני סיכונים מסוימים; **שלטי פעילות חובה** - מרובעים ובצבע כחול - מורים

העישון אסור

ההפעלה אסורה

אש, להבה גלויה
ועישון אסורים

דוגמאות לשלטי איסור

זהירות
סכנת רעל

זהירות
סכנת מעידה

זהירות סכנת אש

דוגמאות לשלטי אזהרה

חובה להשתמש
בכפפות מגן

חובה להרכיב
משקפי מגן

חובה להרכיב
מסיכה

דוגמאות לשלטי פעילות חובה

יציאת חירום לשמאל

מפסק לחיצה
לשעת חירום

טלפון לשעת חירום

דוגמאות לשלטי מידע

ת"י 3864 סמלים גרפיים – צבעי בטיחות וסימני בטיחות

תקן ישראלי זה הוא התקן הבין-לאומי ISO 7010. לאחר החלק העברי, הכולל שינויים ותוספות לסעיפי התקן הבין-לאומי, מובא התקן הבין-לאומי כלשונו. התקן היוו חלק מסדרת תקנים הדנים בצבעי בטיחות ובסימוני בטיחות.

התקן מתאר סימונים עבור שלטי בטיחות למטרות של מניעת תאונות, הגנה מפני שריפות, מידע על גורמי סיכון בריאותיים ופניו חירום. יחד עם הסמלים הגרפיים שבכל שלט מובאים גם הצורה והצבע עבור כל שלט. תקן זה חל על שלטי בטיחות במקומות עבודה ובכל המקומות שבהם עשויות להתעורר שאלות הנוגעות לבטיחות.

שילוט במקום מסוים או על קיר מסוים במקום עבודה, עדיין אין זה מספיק והוא לא יצא כדי חובתו. את השילוט המוצב צריך גם לתחזק כראוי, כלומר, שיהיה עדכני ומתאים למצב במקום, וגם שיהיה מתוחזק כראוי. שיהיה ברור ובולט, שיוצב במקום שבו לא ניתן להתעלם ממנו ושיהיה נקי. שילוט לא נקי מעיד על מצב תחזוקה לקוי ומכאן אפשר להסיק גם על מצב הבטיחות במקום העבודה. אפשר, אם כן, לומר ששימוש בשילוט בטיחות כדי להגביר את תרבות הבטיחות במקום העבודה הוא אחד האמצעים הוותיקים וגם היעילים למניעת היפגעות של עובדים. גם כיום הם מהווים חלק חיוני במערך הבטיחות הארגוני. מקום עבודה שבו מוצב שילוט מתאים ומתוחזק כראוי יכול לעזור לעובדים ולמבקרים במקום להיות מודעים לסיכונים שלא היו יכולים להיות מודעים אליהם אלמלא השילוט, ועל ידי כך לקדם את הבטיחות במקום. ■

בפני המנהל (עסקיים או בטיחותיים), להעריך אותם וליישם אמצעים למניעתם (במקרה של בטיחות - מניעת תאונה או פגיעה בבריאות, ובמקרה עסקי - למקסום רווחים). תהליך זה של זיהוי הסיכונים, הערכתם ויישום אמצעי מנע הם תהליכים מרכזיים בכל תהליך ניהולי. בשני התהליכים נדרש לזהות מה יכול לגרום לנזק/פגיעה ולהעריך מה יש לעשות כדי למנוע זאת, ויישום ההחלטות בנושא זה כולל (אם יש צורך) סימונים ואמצעי בקרה כדי שהסיכון יישאר מבוקר ונשלט. המטרה היא לזהות סיכונים בעבודה שיש סיכוי סביר שיתקיימו. ואז יש לנקוט אמצעי בקרה כדי למזער סיכונים אלו בהתאם ל-ALARP. אבל למזער הסיכונים בהתאם ל-ALARP קיים מדרג רצינולי:

1. למנוע את הסיכון בכל מקום שזה אפשרי.
  2. אם לא - ליישם אמצעים הנדסיים, כמו שינוי התהליך או גידור (מסוגים שונים).
  3. אם הסיכון עדיין קיים ונחוץ לתהליך, יש להשתמש באמצעים מנהליים, כמו תחלופה של עובדים, אחזקה קבועה ומתאימה.
  4. ולבסוף, אם למרות כל האמצעים עדיין קיים סיכון - שימוש באמצעי מגן, כגון ציוד מגן אישי - וכמובן הקפדה על שימוש בו. רוב השלטים והסימונים בתחום הבטיחות הם בעלי שפה אחידה ומשתמשים בהם באייקונים ובצבעים מוכרים כדי להצביע על הסיכונים. כל אחד יכול להבין מה הם "אומרים". כל אחד יכול להבין במבט אחד את הפיקטוגרמות המופיעות עליהם, גם אם אינו דובר את שפת המקום. צורת הכתב, גודלו, מידת השלט, סוג האותיות, הצבע שלהן, סוג הפיקטוגרמה - לכולם יש השפעה כיצד יובן השילוט ואם יתייחסו אליו ברצינות ויתנהגו בהתאם לו או יתעלמו ממנו.
- צבע אדום אומר איסור; צבע צהוב אומר אזהרה; צבע כחול אומר פעולות חובה; וצבע ירוק אומר פעילות חיובית - הנחיה. פיקטוגרמה גולה אומרת איסור; פיקטוגרמה משולשת אומרת אזהרה ופיקטוגרמות מרובעות או מלבניות אומרות מידע או חירום, אבל גם אם מנהל, ממונה בטיחות או גורם אחר מציב